

Spolupráce s britskými kolegy během posledních dvaceti let v regionální praxi

Kateřina CICHROVÁ

Obr. 1. Zámek Červený Dvůr (okres Český Krumlov), tzv. Flathův sál, stav po restaurování hrazeném z finanční podpory Headley Trustu. (Foto J. Dvořáček)

Obr. 2. Zámek Červený Dvůr (okres Český Krumlov), Ranní salon, průběh restaurátorských prací realizovaných z finanční podpory Headley Trustu. (Foto J. Dvořáček)

První kontakty s britskými profesními partnery se otevřely bezprostředně po Sametové revoluci. Na podzim roku 1990 byli pozváni dva zástupci regionálního pracoviště NPÚ v Českých Budějovicích na mezinárodní konferenci Europe preserved for Europe v Yorku, jejímž hlavním organizátorem byl The National Trust. Tato nevládní organizace s téměř stoletou tradicí péče o přírodní a kulturní dědictví ve Velké Británii po konferenci připravila pro naše reprezentanty týdenní studijní pobyt, zaměřený na problematiku veřejně přístupných historických objektů pod správou v Severním Walesu. Již během prvních exkurzí, věnovaných hradu Penrhyn a venkovským šlechtickým sídlům Chirk a Erdigg, jsme s naším průvodcem a profesním kolegou Jonathanem Marsdenem zjistili, že naše přístupy k řešení rozmanitých problémů vycházejí z obdobných principů. Praktický rozdíl byl tehdy pouze v tom, že britští kolegové již řadu let realizovali postupy, k nimž jsme se po politických změnách v českém prostředí teprve chystali přistoupit. Jejich práce pro nás tehdy znamenala významnou inspiraci a hlavně morální povzbuzení k inovativním krokům pro naše veřejně přístupné památky.

Mezi mnohými impulsy je nutné zmínit především nové akcenty ve způsobu prezentace historických objektů ve smyslu komplexních informací (objekt, mobiliář, historie, osobnosti) a dále velmi systematickou preventivní péči o sbírkové předměty.

Poslední zmíněné téma iniciovalo již roku 1993 první společnou aktivitu – školení pracovníků našich památkových objektů na téma preventivní péče o sbírky, konané na státním zámku Hluboká nad Vltavou. Lektorkami workshopu byly tři odborné konzervátorky National Trustu pod vedením paní Helen Lloyd. Toto setkání se stalo základem nové profesní tradice, na niž v následujícím roce navázal náš národní workshop na stejné téma, konaný na zámku v Českém Krumlově. Aktivity britských konzervátorů National Trustu na kon-

1

ci 90. let vedly také ke vzniku instruktážní videokazety, věnované preventivní péči.

Síla příkladu potvrzená výše zmíněnou akcí podnítila dále celou sérii neoficiálních poznávacích zájezdů pro pracovníky NPÚ, které byly v letech 1993-1996 organizovány za velmi vstřícné spolupráce kolegů z National Trustu (zvláštní poděkování patří pánům Jonathanu Marsdenovi a Ianu Kennawayovi). Během návštěv historických objektů v Kentu, Sussexu, Essexu a Devonu měli pracovníci NPÚ možnost získat mnoho velmi neformálních pracovních kontaktů. Jako zvlášť podnětné se ukázaly diskuse o alternativních formách prezentace interiérů (bez průvodcovské služby), detailech ochrany prezentovaných předmětů či formách jejich průběžné údržby. Konkrétní hmatatelné příklady představovaly skutečně efektivní hnací motor pro realizaci v našich podmínkách. Z toho důvodu se první výsledky velmi rychle projevily například v detailech péče o mobiliář na zámcích Český Krumlov a Hluboká nad Vltavou.

V první polovině 90. let byla jedním z hlavních úkolů regionálního pracoviště NPÚ v Českých Budějovicích záchrana barokního divadla na zámku v Českém Krumlově. V tomto případě se ukázala pomoc z brit-

2

3

4

5

6

ské strany velmi účinnou a adresnou. V roce 1993 jsem obdržela stipendium od Britské rady za účelem studia optimálních forem restaurování, depozitární péče a prezentace kostýmů pro nově budovaný depozitář teatrálií v tzv. Renesančním domě na zámku Český Krumlov. Bohatě inspirační zdroje mi poskytly oděvní kolekce The Victoria and Albert Museum v Londýně, Muzea města Londýna a Killerton House ve správě National Trustu – vždy s nesmírně kolegialním a partnerským přístupem britských specialistů. Nabídnutá pomoc se snad dostatečně zúročila ve zmíněném depozitáři, dokončeném v roce 2002. Pro nás bylo nopak potěšením poskytnout na základě vlastních zkušeností metodickou pomoc britským kolegům při restaurování kulis historického divadla v Richmondu (v hrabství Norfolk).

Kromě metodické podpory se českokrumlovskému baroknímu divadlu dostalo prostřednictvím britských partnerů i pomoci finanční. V roce 1994 nám pomohl pan Marsden formulovat žádost do projektu Evropské unie Caledoscope (v té době jsme jako nečlenská země neměli k programům Evropské unie ještě oficiální přístup), odkud jsme obdrželi významnou podporu na zrestaurování divadelních prospektů a pořízení jejich kopií pro scénické využití. Z druhé finanční pomoci na zrestaurování čtyř divadelních kostýmů byla uctěna památka zesnulé restaurátorky českého původu Květy Gidney. Restaurování prováděly české restaurátorky za průběžné konzultace s vedoucí konzervátorského oddělení National Trustu paní Helen Lloyd, která se o kvalitě provedené práce vyjadřovala v superlativech.

Zásadní mezník pro rozvoj kontaktů s britskými specialisty představovalo pro mne absolvování Letní

attinghamské školy (Attingham Summer School) v roce 1997 a Studii královských sbírek (Royal Collection Studies) v roce 2003. Rozšíření komplexních poznatků z oblasti studia historického domu přineslo nové obohacující aspekty pro řadu dalších projektů z oblasti restaurování a prezentace pro jihočeské veřejně přístupné památky (například interiéry kuchyní na zámku Petworth pro právě rehabilitované zámecké kuchyně na Hluboké, péče o historické textilie a jejich prezentace na zámku Uppark, Hardwich a Waddesdon Manor pro prezentační projekty na zámcích Třeboň, Český Krumlov a Hluboká).

Zájmy ve sféře restaurování se specificky rozvinuly na poli záchraně historických tapisérií, když jsem v letech 2000–2002 zpracovávala výzkumný úkol Ministerstva kultury ČR, nazvaný Alternativní techniky restaurování tapisérií. Britská pracoviště, jako například univerzita ve Winchesteru, Restaurátorské studio v Hampton Courtu a Restaurátorská dílna National Trustu v Blickling Hall v Norfolku, poskytla řadu velmi detailních informací z oblasti metodologie i technologie restaurování tapisérií, které byly vzápětí transformovány do české restaurátorské praxe. Velmi povzbuzující byly pro nás pozitivní reakce na kvalitu českého restaurování na konferenci ve Winchesteru, kam jsem byla pozvána.

Další inspirativní oblastí se pro nás staly obecně rozmanité formy edukativních programů pro kulturní památky, které mají v Británii dlouhodobou tradici a v našich podmínkách se počaly rozvíjet teprve nedávno. První mé setkání s vícedenním didaktickým programem se uskutečnilo v roce 1993 v Buckland Abbey (v hrabství Devon). Zde započal můj kontinuální

Obr. 3. Hyde Park, Londýn, Velká Británie, bývalý dům strážce parku, nyní kancelář správy parku a didaktické centrum. (Foto K. Cichrová)

Obr. 4. Richmond Park, Londýn, Velká Británie, didaktické centrum ve stylu viktoriánské školní třídy. (Foto K. Cichrová)

Obr. 5 a 6. Blickling Hall, Norwich, Velká Británie, české restaurátorky při dokumentaci restaurování tapisérií v restaurátorské dílně National Trustu. (Foto K. Cichrová)

zájem o tuto problematiku. Myšlenka vybudovat u nás obdobným způsobem didaktická centra se však prakticky naplňuje teprve v průběhu posledních pěti let. Velmi výrazným podnětem pro zpracování série českých didaktických programů pro historické parky a zahrady se stala možnost přímého studia obdobných aktivit v britských královských parcích (Hyde Park, Richmond Park, Bushy Park). Bohatý pramen srovnávacích materiálů nám poskytla publikace *Opening Doors*, editovaná Gilesem Waterfieldem, kterou v roce 2004 vydal Attingham Trust. Tato publikace velmi přístupným způsobem přibližuje a také analyzuje didaktické projekty pro různorodé typy památek v rozličných formách vlastnictví.

Mezi britskými specialisty jsme našli díky dlouholehlým pevným kolegialním kontaktům také materiální podporu při záchraně části areálu zámku Červený Dvůr, který již od 60. let 20. století funguje jako psychiatrická léčebna. Objekt v majetku státu, konkrétně Ministerstva zdravotnictví, paradoxně nemohl využívat státní prostředky na některé speciální práce při opravách areálu, pokud přímo nesouvisely se zefektivněním léčebných terapií. Problém se týkal restaurátorských prací v interiérech hlavní budovy zámku a tzv. Bažantnice. Legislativní normy i sociální priority jsou v britském prostředí naštěstí nastaveny příznivěji. Kvalita ohroženého areálu, perspektivy budoucího využití s důrazem na minimalizaci bariér mezi pacienty a veřejností i pečlivě připravený projekt restaurování přesvědčily představenstvo jednoho z předních britských sponzorů pro oblast kulturní a sociální The Headley Trust, aby přispěl na rehabilitaci zámku Červený Dvůr dvakrát částkou 25 000 GBP. Poprvé byly v roce 2005 z finančního daru Headley Trustu kompletně zrestaurovány dva interiéry hlavní budovy zámku – v tzv. Ranním salonu to byly tapety, nástěnné malby, zrcadla, svítidla, dveře a okna, v tzv. Flathově sále nástěnné malby, dveře a okna. Druhá částka v roce 2008 pokryla náklady na zrestaurování oken a dveří, litinových střešních dekorací a nástěnných maleb v tzv. Bažantnici.

Ale to jsme již téměř v přítomnosti a další projekty se nenápadně vyvíjejí.